

† ANDREJ PAVLOVEC
(1929–1995)

17. novembra smo se na pokopališču na Lipici poslovili od prof. Andreja Pavlovca, umetnostnega zgodovinarja in likovnega kritika, ravnatelja Loškega muzeja v pokoju.

V pokoju je bil le štiri mesece. Ko je odhajal iz Loškega muzeja, je sam za-

Portret Andreja Pavlovca
(narisal ak. slikar Peter Adamič)

pisal: Dopolnil sem štirideset let delovne dobe in skoraj vsa ta leta sem posvetil Loškemu muzeju, ki mi je zadal veliko skrbi, a tudi mnogo veselih trenutkov ob uspehih te ustanove, ki sem jo z nekaterimi prekinitvami vsa ta leta tudi vodil. Zdaj je čas, da se poslovim...

Andrej Pavlovec se je rodil 15. aprila

1929 v Ljubljani, kjer je obiskoval osnovno šolo, gimnazijo in Filozofsko fakulteto ter diplomiral leta 1956 na oddelku za umetnostno zgodovino. Leta 1953 je bil nekaj mesecev ravnatelj muzeja v Novi Gorici, leta 1956 pa je postal ravnatelj Loškega muzeja, ko je ta domoval še v Puštalskem gradu. Leta 1959 je organiziral prenos muzejske zbirke iz Puštala na Loški grad. Zbirke so z različnimi dopolnitvami in modernizacijami postavljene v enaki razporeditvi še danes. Po letu 1959 je muzej po njegovi zaslugi razširil svoje delovanje tudi izven Škofje Loke z ustanavljanjem specializiranih zbirk, tako leta 1960 Groharjevo spominsko zbirko v Sorici in prevzel strokovno skrb za zbirke v Železnikih in Žireh. Ti dve sta kasneje prerasli v samostojne muzeje. Leta 1962 je bil na grajskem vrtu postavljen prvi muzej na prostem v Sloveniji. Že leta 1965 pa je na Loškem gradu nastala likovna galerija, v kateri se že trideset let vrstijo likovne in tudi druge razstave in prireditve. Andrej Pavlovec se je ob pripravi razstav del sodobnih umetnikov razvil v pomembnega likovnega kritika in poznavalca likovnega življenja na Gorenjskem. Bil je pobudnik Groharjeve slikarske kolonije in Male Groharjeve slikarske kolonije, vodja številnih likovnih kolonij po Sloveniji.

Andreju v slovo

Ustvari Bog – to Pan – si krhko bilko
za svoj vrt

in steblo zemeljsko v minljivost
prepusti,

le cvet – iskrivo misel – v vonju obdrži,

v prijazno slutnjo tvorne večnosti zazrt...

Dragi prijatelj Andrej,

niso še minuli trije dnevi od seje Muzejskega društva, ko smo se pogovarjali o Tvojem nadaljnjem sodelovanju, potem ko si predal vodstvo muzeja v mlajše roke in se odselil iz našega mesta tja na Sorško polje. Zato nas je toliko bolj prizadela nesrečna vest in skoraj ni mogoče sprejeti spoznanja, da Te ne bo več med nas, da se je pretrgala vez našega dolgoletnega muzejskega druženja.

Prvi medsebojni stiki segajo v čas, ko je Muzejsko društvo po odhodu prvega iskalo novega ravnatelja za Loški muzej in se pri izbiranju med kandidati ustavilo ob imenu Andrej Pavlovec. In nato je skozi štiri desetletja potekalo uspešno delovno sodelovanje med muzejem in društvom, katerega povezovalc je bil prav on, novi ravnatelj Andrej Pavlovec. Kot društveni odbornik nas je seznanjal s strokovnim delom in z organizacijskimi vprašanji v muzeju ter s potrpežljivim uvidevanjem sprejemal nasvete in predloge za določene rešitve, postopke in aktivnosti, pri vseh odločitvah pa ustvarjalno prispeval s svojim strokovnim znanjem in z rastočimi muzejskimi in galerijskimi izkušnjami. In če je kdaj prihajalo do razlikujočih se mnenj, vselej se je našla soglasna rešitev, ki je koristila predvsem muzejskemu in spomeniškovarstvenemu strokovnemu delovanju in osveščanju škofovloškega prebivalstva. Še posebej je bila njegova osebna predanost društvu in zraččenost med društvom in muzejem očitna med več kot dvajsetletnim opravljanjem funkcije društvenega tajnika. Organiziral in

aktivno je sodeloval v najrazličnejših društvenih dejavnostih in pri prizadevanjih ljubiteljskih muzejskih delavcev na celem področju nekdanjega loškega gospostva, tja do Sorice in Žirov in Sorškega polja. Pomemben je bil tudi njegov delež pri izdajanju Loških razgledov in drugih društvenih publikacij ter pri uveljavljanju skupnih društvenih in muzejskih interesov v raznih kulturnih in upravnih družbenih organizacijah.

Za svoje uspešno delo pri razvoju Loškega muzeja in za utrjevanje muzejskega ljubiteljstva na vsem škofovloškem območju je ob raznih jubilejnih priložnostih prejemal priznanja Muzejskega društva in druga družbena priznanja. Zadnjega priznanja za svoje dolgoletno sodelovanje v društvenem odboru kot njegov član in tajnik, ki je bilo soglasno sklenjeno ob njegovi navzočnosti na zadnji društveni seji pred tremi dnevi in naj bi mu bilo podeljeno na bližnjem društvenem občnem zboru – pa, žal, ne bo mogel sprejeti osebno on sam.

Predani ohranjevalec loškega kulturnozgodovinskega spomina Andrej Pavlovec je sam postal del tega spomina kot vsem Ločanom znana, svojska in spoštovana osebnost iz kulturnega življenja zadnjih desetletij. Med svojimi muzejskimi prijatelji in drugimi znanci pa bo ostal – kot resen in šaljiv, kritičen in dobrohoten, iskri in hudomušen sogovornik, a vselej kot prijeten in pošten prijatelj – v živem spominu do konca njihovih dni.

Dragi Andrej,

hvala Ti za Tvoje sodelovanje, Tvoje prijateljstvo!

dr. Branko Berčič

(nagovor na pogrebu 17. 11. 1995)

Andrej Pavlovec kot galerist

Razvoj galerijske dejavnosti na Gorenjskem je tesno povezan z imenom

Andreja Pavlovca. Kot umetnostni zgodovinar se ni posvečal samo delu v muzeju, ki se je v času njegovega ravnateljstva razvil v enega najbolj popularnih in najbolj obiskanih v Sloveniji, temveč tudi galerijski dejavnosti. Z ureditvijo umetnostne galerije na Loškem gradu 1959 in vzorno pripravljenimi razstavami je muzej v Škofji Loki po Pavlovčevi zaslugi postal eno najpomembnejših likovnih središč pri nas. V galerijskih prostorih na Loškem gradu so se nenehno vrstile otvoritve razstav naših in tujih likovnih umetnikov. V času praške pomladi so v Loko prihajali številni češki umetniki in našli v Andreju še danes nepozabnega sogovornika. V času, ko so se mnoge galerije pritoževale nad slabim obiskom, so otvoritve na Loškem gradu privabliale prešteviline ljubitelje likovne umetnosti iz vse Slovenije.

Galerijskih prostorov Andrej Pavlovec ni namenjal samo poklicnim umetnikom, v njih so razstavljali in se likovno oblikovali tudi nadarjeni samorastniki, ki jim je Andrej rad posredoval svoje znanje in izkušnje. Nič koliko danes znanih likovnih ustvarjalcev je zraslo ob njegovem mentorstvu, ki se je udeleževalo po vsej Sloveniji. Tako poklicne kot samorastniške likovnike je povezal v Veliki Groharjevi koloniji in s tem ustvaril eno najbolj odmevnih likovnih kolonij pri nas. Pozabil ni niti na najmlajše, ki so v Mali Groharjevi koloniji našli idealna tla za svoje privlačne stvaritve.

Ob stalnem stiku z ustvarjalci, ob razstavah in drugih likovnih srečanjih se je Andrej Pavlovec razvil v enega najvidnejših likovnih kritikov pri nas. Poznamo ga kot pisca komaj preštevanih člankov, likovnih ocen, razmišljanj, uvodov v kataloge itd. Dela je objavljaval v različnih revijah in časopisih in v samostojnih publikacijah. To obsežno gradivo bo treba šele zbrati in v izboru predstaviti v samostojni publikaciji.

Pavlovec umetnikovega dela nikoli ni ocenjeval s suhim razumom. Po duši je bil slikar, tako kot njegov oče France Pavlovec. Znal se je uživati v psiho ustvarjalca. Imel je redke dar neposrednega podoživljanja in razumevanja umetniškega dela. Za oblikami je iskal vsebino, čustveno in razpoložensko ozračje, v katerem je neko likovno delo nastalo. Prav v tem je bila moč njegove besede, ki jo je zaradi njene nezapletenosti lahko razumel vsakdo. Tako je tudi njegovo zadnje besedilo o slikarju in prijatelju Henriku Marchlu, ki ga je napisal dva dni pred svojo smrtjo ob slikarjevi razstavi v Vodnikovih domačiji v Ljubljani, a njene otvoritve ni dočakal. Ko ocenjuje umetnikovo delo, Pavlovec govori tudi o odgovornosti likovnega kritika: *Odnosa kritika do skritih in velikih stvari slikarskega poklica ni mogoče razumeti, če ne poznaš slikarjevega dela, njegovega razmišljanja, premišljevanja in njegove izpovedne moči. In če umetnik dolga leta vztraja na pozicijah iskrenega izpovedovanja svojega umetniškega creda, potem mora tudi kritik verovati v sleherno slikarjevo izpoved, ki jo moramo vrednotiti zaradi njene osebne iskrenosti in zvestobe ustvarjanju.* Oris Marchlovega dela ob omenjeni razstavi je eden najbolj doživetih v Pavlovčevem likovno-kritičnem opusu in obenem nazoren primer njegovega načina pisanja. Umetnikov abstraktni impresionizem je na svoj poseben, razumljiv način skušal približati gledalcu. Slikarjevo kompozicijsko zgradbo, ki jo sestavljajo po platnu razpršene barvne lise in gmote, Andrej slikovito primerja z raznobarno drobnico, ki jo pastir žene po bregovih in doleh sem ter tja. In nadaljuje: *»To, da nas slikar s svojo impresivno abstrakcijo vrača v naših mislih, v našem dojetanju nazaj v realni svet, je njegova umetniška čarovnija, ki gledalcu nudi vedno nova sporočila in spodbuja nove poglede in iskanja prispodob. Tako je, ko se vračam*

iz Crngroba in mi pogled uhaja v oblačno nebo in nehote iščem tam na nebesnem svodu, prekitem z oblaki, skozi je pa jih preseva oddaljena sončna svetloba – umetnikove slike. In jih najdem. Te slikarjeve lirične abstrakcije, kot jih najdem v drevesnih krošnjah in vejah, obloženih z listjem. Kajti če odmisliš predmetno realnost, ti v očeh ostanejo le barvne lise, barvni madeži, ki jih ustvarjajo drevesni listi in modrine, ki razgrinjajo svoja oblačila, jih širijo nad globinami prosojnosti in poudarjajo moč barve. Zelenja gostijo razpoloženja hladne vrtoglavosti od svoje gostote. Tam žari sonce. Ni še dragulj, prej sadež, ki dozoreva sredi

tolike speče snovi, barv, sredi tolikih barvnih lis, ki iščejo svojo težo, svojo drugo obliko. Sonce je sožitje rumenih, oranžnih in rdečih barv, da, celo beline. In to sonce je zatemnjeno z večplastnim nanašanjem modrih barv, ki so racionalno premišljene geste in vnašajo v sliko ritem in napetost.« Zares prava pesniška ponazoritev videnja z liričnostjo napolnjenih Marchlovih slik.

Kot v temni slutnji končuje Andrej Pavlovec svoje razmišljanje – *Moji koraki odmevajo po ulici, na kateri je samo megla resnična...*

Cene Avguštin